

Družbena sprejemljivost zelenih površin v Mariboru

IZVLEČEK

Zelene površine v mestih izboljšujejo kakovost bivanja. V primerjavi z največjimi evropskimi mesti lahko Maribor glede na delež zelenih površin v mestnem središču uvrstimo med bolj zelena mesta. Zaradi njihove pozidave pa se delež manjša. V članku predstavljamo rezultate ankete, s katero smo preverili odnos ljudi do zelenih površin v Mariboru.

Ključne besede: ekologija mest, zelene površine v mestih, okoljska ozaveščenost, kakovost življenja, Maribor.

ABSTRACT

Social acceptability of green areas in Maribor, Slovenia

Many cities are losing their green spaces because of the rapid urbanization. This process decreases the quality of life in cities. Compared with most European cities according the share of green areas in the urban center, Maribor is certainly the green city. The green areas in Maribor are also cleared, because of a new construction projects. In the article we would like to introduce the results of a survey which was used to examine how people accept green areas in the city of Maribor.

Key words: city ecology, green areas in the city, environmental awareness, quality of life, Maribor.

Evropa se uvršča med najbolj urbanizirana območja sveta, saj približno tri četrtine njenih prebivalcev živi v mestih. Številna poročila Evropske unije predvidevajo nadaljnjo rast mestnega prebivalstva. Leta 2020 naj bi v mestih živelo kar 80 % Evropejcev. Urbanizacija je svetovni prostorski proces, saj naj bi leta 2030 v mestih bivalo okrog 60 % svetovnega prebivalstva (7). Zaradi naraščanja mestnega prebivalstva se mesta širijo z novogradnjami, s tem pa se povečujejo pritiski na mestni ekosistem (18). Posledici širjenja sta tudi krčenje zelenih površin ter čedalje bolj pereči okoljski in družbeni problemi, med katerimi velja izpostaviti slabšanje kakovosti zraka, večanje količine odpadkov, naraščanje hrupa, rast kriminala in večjo izpostavljenost poplavam.

Okoljska politika Evropske unije podpira trajnostni urbani prostorski razvoj, ki zagotavlja visoko kakovost življenja. Pri tem imajo ključno vlogo zelene površine, saj vplivajo na regionalno gospodarstvo, privlačnost bivanjskih sosesk, ohranjanje globalne biodiverzitete in pripomorejo k prilagajanju podnebnim spremembam (6). Zato so pomemben dejavnik zagotavljanja zdravih, kakovostnih in trajnostnih mest (12). V prispevku se osredotočamo predvsem na družbeno sprejemljivost zelenih površin v Mariboru.

Avtorici besedila:

MOJCA KOKOT KRAJNC,
univ. dipl. geogr.
Mednarodni center za
ekoremediacije, Filozofska
fakulteta Univerze v Mariboru,
Koroška cesta 160, 2000 Maribor
E-pošta: mojca.kokot@uni-mb.si

ANA VOVK KORŽE, ddr.
geogr. in varstva okolja
Mednarodni center za
ekoremediacije, Filozofska
fakulteta Univerze v Mariboru,
Koroška cesta 160, 2000 Maribor
E-pošta: ana.vovk@um.si

Avtorica fotografij:
MOJCA KOKOT KRAJNC

COBISS 1.04 strokovni članek

Zelene površine in kakovost življenja v mestu

Po ugotovitvah Siikamakija (16) in De Souse (5) ozelenjevanje mesta razrešuje več problemov. Na eni strani izboljšuje stanje okolja, na drugi pa stanovanjske soseske in druga območja v mestih oblikuje v človeku prijazno in bolj zdravo okolje, kjer lahko ljudje zadovoljujejo številne potrebe. V zvezi s tem Smaniotto Costa (18) navaja, da imajo zelene površine osrednjo vlogo pri zagotavljanju kakovosti življenja v mestih, ker pozitivno vplivajo na zdravje ljudi, počutje v družbi, odpravljajo številne okoljske probleme in zaradi vizualno privlačnega okolja prinašajo gospodarske koristi za investitorje. Med najpomembnejšimi vplivi zelenih površin na kakovostno bivanje v mestih avtor navaja izboljšanje mestnega podnebja, zagotavljanje biotske raznolikosti in zmanjšanje zdravstvenih problemov prebivalcev. Zelene površine v mestih imajo torej več funkcij, med katerimi velja izpostaviti okoljsko, ekološko, gospodarsko, socialno, psihološko, oblikovno in higiensko (13). Pri ugotavljanju družbene sprejemljivosti so najpomembnejše socialna, psihološka, okoljska in gospodarska vloga, ki v medsebojni povezanosti odločilno vplivajo na kakovost življenja v mestih.

SLOVAR

Ekosistemske storitve so viri oziroma procesi, s katerimi naravni ekosistemi in vrste, ki jih sestavljajo, vzdržujejo in izpopolnjujejo človekovo življenje (4).

Družbeno sprejemljivost je mnenjski proces, pri katerem posamezniki zaznavnorealnost primerjajo z znanimi alternativami in se nato odločijo o tem, ali je realno stanje v primerjavi z najbolj ugodnim alternativnim stanjem boljše ali vsaj zadovoljivo (14).

Zelene površine so odprt javni prostor z velikim deležem rastlinstva in neasfaltiranih površin (18).

V ospredju **socialnih funkcij** zelenih površin je prostočasna vloga. Veliko ljudi prosti čas preživlja v naravi, torej na območjih večjih sklenjenih zelenih površin, kot so parki, travniki ali gozdi. Zelene površine so poligon za različne oblike rekreacije, denimo hojo, tek in kolesarjenje (6). Ljudem zelene površine predstavljajo tudi svobodo, pobeg iz naporenega vsakdanjika, povezanost z naravo, rast, izziv, zdravje in samonadzor.

V mestih imajo prostočasno funkcijo predvsem mestni gozdovi, mestni parki in/ali manjše zelenice. Zelene površine morajo biti ustrezno zasnovane in dostopne v polmeru od 300 do 500 m (5, 9, 19). Namenjene morajo biti vsem meščanom, čeprav prostor različne skupine različno dojemajo.

Zelene površine v mestih pomenijo neposredni stik z naravnimi viri. To pri ljudeh nezavedno in neposredno sproža pozitivna čustva do narave (15, 17). Življenje v mestih z zelenimi površinami lahko pri ljudeh krepi okoljsko zavest, saj imajo naravo v bližini svojih domov in jim ni treba iskati stika z naravo zunaj mesta. Zato je pri ureditvi mesta nujno treba upoštevati okoljevarstveno vlogo zelenja, saj je spoštovanje do narave večje, če človek živi skladno z njo (22).

Zelene površine imajo tudi velik izobraževalni pomen. Otrokom ponujajo različne možnosti za igre, med katerimi se učijo različnih spretno-

Slika 1: Poglavitni socialni funkciji zelenih površin v mestih sta rekreacija in sprostitel (foto: Mojca Kokot Krajnc).

sti, spodbujajo njihovo domišljijo in omogočajo preizkus njihove zmogljivosti (21). Vse te dejavnosti krepijo zavest o spoštovanju narave in pomenu njenega ohranjanja.

Doick (6) in Smaniotto Costa (18) ugotavljata, da zelene površine vplivajo tudi na zmanjšanje kriminalnih dejanj. Razlog za to vidita v urejenosti pokrajine in izboljšanju vizualne po-

dobe, ki na takšna območja pritegne množice ljudi.

Ljudje, ki živijo na bolj zelenih območjih, so duševno in telesno bolj zdravi kot tisti, ki živijo na bolj gosto pozidanih območjih, saj naravno okolje ljudi spodbuja k aktivnemu preživljanju prostega časa (16). Prav tako zelene površine pri ljudeh zmanjšujejo stres (3, 5, 6).

Narava v mestu nudi naslednje ekosistemske storitve (1, 22):

- drevice prek evapotranspiracije in senčenja pod krošnjami blaži visoke poletne temperature in zvišuje zračno vlažnost;
- drevice z veliko listno površino zadržujejo prašne delce in pline ter s tem čisti zrak (zmanjševanje količine ogljikovega dioksida in toplogrednih plinov), ščiti pred močnimi vetrovi, blaži hrup in tudi splošne vplive podnebnih sprememb;
- zelena območja v mestih krepijo odpornost okolja do poplav, suš in pri organizmih spodbujajo zdrave biološke procese;
- zelena območja povečujejo raznovrstnost živalskih in rastlinskih vrst v mestih.

Pomembna je njihova **psihološka funkcija**. Pri ljudeh se čustva do narave razlikujejo. Podnebne vplive zelenih površin jih večina občuti kot prijetne, posebej, če se lahko v vročih poletnih dneh odpravijo v hladnejše mestne parke ali mestni gozd (3).

Za življenje v mestih pa je zelo pomembna tudi **okoljska funkcija** zelenih površin. Zelene površine namreč blažijo okoljske probleme, povezane z degradacijo ali onesnaženjem mest in s tem zagotavljajo boljšo kakovost bivanja in življenja. Hkrati prispevajo k boljšim potencialnim ekosistemskim storitvam.

Mestno rastlinstvo je pomemben biokazalnik stanja okolja. Vitalno drevo z razvito, gosto krošnjo in svežo listno barvo odraža zdravo okolje. Ob pomoči zelenih površin mesto zmanjšuje svoj ogljični odtis, kar blagodejno vpliva na lokalno, regionalno in nenazadnje tudi globalno podnebno problematiko. Med pomembne prednosti zelenih površin z vidika okolja spada tudi spoznanje, da se z veliko zelenimi površinami v mestu znižujejo stroški energije, zmanjšujejo se učinki mestnega toplotnega otoka, zmanjšuje potreba po vodi in povečuje biodiverziteteta (20).

Mestno zelenje ni prvobitni ekosistem, saj čedalje bolj zastopane tujerodne vrste ustvarjajo nove ekosisteme, ki so življenjski prostor drugim, novim vrstam. Zelenje je pomembno življenjsko okolje mnogih rastlinskih in živalskih vrst in še pomembnejši prostor prehoda posameznih vrst (10, 20).

Kot zadnjo funkcijo je potrebno omeniti še **gospodarsko vlogo** zelenih površin, ki jo sicer številni avtorji najtežje opredeljujejo. Tovrstna vloga zelenih površin se namreč vrednoti skozi naraščanje vrednosti zemljišč in povečane investicije. Z ozelenjevanjem mestnih zemljišč mesto pridobi javni zeleni prostor, hkrati pa se lahko s takšnim ravnanjem odpravlja degradirano okolje. Območju se izboljša vizualna podoba in tako postane zanimivo za različne gospodarske investicije, tako da zelene površine posredno vplivajo na gospodarsko rast (6).

Družbena sprejemljivost zelenih površin v Mariboru: uporabljene metode

Družbeno sprejemljivost zelenih površin v Mariboru smo želeli raziskati z anketiranjem. Anketni vprašalnik je vseboval 13 vprašanj. Prva štiri so bila splošna, preostala pa so se nanašala na predmet raziskovanja.

Anketirance smo povprašali, kaj jim predstavlja zeleni prostor v mestu, kje najpogosteje preživljajo prosti čas in zakaj zahajajo v naravo. Pri zadnjem vprašanju smo zelene površine v mestih omejili le na park in gozd, saj so

predhodne raziskave (8) razkrile, da se ljudje v prostem času najraje združujejo prav na takšnih območjih. Zanimalo nas je tudi, kaj tamkaj počnejo.

V nadaljevanju smo jih spraševali po okoljski vlogi zelenih površin v mestu. Preverjali smo, ali jim je bolj pri srcu urejen park ali naravna gozdna pot. S tem vprašanjem smo želeli izvedeti, ali ljudje zeleni prostor zaznavajo kot nekaj urejenega ali nekaj neurejenega. V naravi namreč poteka več sočasnih procesov, ki se lahko navzven odražajo v neurejenosti.

Naslednje vprašanje se je nanašalo na uničevanje javnih zelenih površin zaradi gradnje in družbeno sprejemljivost takšnih posegov. Povprašali smo tudi, kje v Mariboru si anketiranci želijo več zelenih površin. V zadnjem vprašanju smo poizvedovali, ali po njihovem mnenju Mariborčani z javnimi zelenimi površinami ravnavajo dovolj odgovorno. Ugotoviti smo namreč želeli, kako anketiranci vrednotijo ravnanje ljudi z zelenimi površinami v okolju, kjer živijo, prav tako smo želeli razkriti odnos in odgovornost ljudi do teh površin.

ZNAČILNOSTI VZORCA; N = 130

Spolna sestava: 80 žensk, 50 moških.

Starostna sestava: 6,2 % mlajših od 15 let, 63,1 % starih od 15 do 30 let, 21,5 % od 31 do 50 let, 9,2 % od 51 do 70 let.

Izobrazbena sestava: 10,8 % z dokončano osnovno šolo, 7,7 % s poklicno šolo, 26,2 % s srednjo strokovno šolo, 4,6 % s srednjo šolo, 4,6 % z višjo šolo, 41,5 % z univerzitetno izobrazbo, 1,5 % z magisterijem in 3,1 % z doktoratom.

Bivanjske razmere: Največ anketirancev (29,2 %) je živelo v stanovanjih blokov v mestnem središču, iz stanovanj v blokih na robu mesta jih je bilo 27,7 % in iz enostanovanjskih hiš v predmestju 23,1 %. Najmanj (0,8 %) jih je živelo v enostanovanjskih hišah v mestnem središču, 20 % pa je bilo okoličanov.

Družbena sprejemljivost zelenih površin v Mariboru: rezultati raziskave

Anketo smo na vzorcu 130 naključno izbranih oseb izvedli med 24. in 26. aprilom 2010 na mariborskih ulicah v bližini mestnega parka. Za to območje anketiranja smo se odločili zaradi predvidevanja, da veliko Mariborčanov in okoličanov preživlja prosti čas prav v tem zelenem in urejenem delu Maribora.

Kot zelene prostore v mestu je večina anketiranih prepoznala vrtove, parke, zelenice, drevesa, grme in cvetlična korita. Le 9,2 % jih je izrazilo mnenje, da zelene površine v mestih zajemajo le parke, zelenice in drevored. Četrtna (24,6 %) anketiranih je odgovorilo, da prosti čas najpogosteje preživljajo na domačem vrtu. To si razlagamo z dejstvom, da je bilo med anketiranimi veliko ljudi iz okolice Maribora, ki živijo v individualnih hišah z vrtovi. 21,5 % anketirancev prosti čas najpogosteje preživlja v parku, 18,5 % v gozdovih, 13,8 % na igriščih s travnikom, 12,3 % v počitniških bivališčih v naravi zunaj mesta, 7,7 % na travnikih, eden anketiranec pa je odgovoril, da prosti čas najraje preživlja v nakupovalnih središčih. Anketiranci se v gozdu ali parku najpogosteje sprehajajo, nekateri pa le sproščajo ali preprosto uživajo v naravi.

Največ udeležencev ankete je izrazilo mnenje, da sta gozd in park primerna prostora za sprostitev, pa tudi, da predstavljata naravno okolje in naravni habitat številnim rastlinam in živalim. Najmanj jih je menilo, da sta prostora za učenje.

Preglednica 1: Kaj ljudem predstavljajo zeleni prostori v mestu?

Kaj so zeleni prostori v mestu?	delež (%)
vtrovi, parki, zelenice, drevesa, grmi, cvetlična korita	40,0
parki, zelenice in drevoredi	21,5
parki, gozdovi, zelenice, vrtovi in cvetlična korita	15,4
vse, kar je v mestu živega in nepozidanega	13,8
parki in zelenice	7,7
parki in drevoredi	1,5

Kar 90,8 % anketirancev je poznalo okoljsko vlogo zelenih površin v mestih. Kot najpomembnejše okoljske funkcije zelenih površin so navajali čiščenje zraka, blažilne učinke na podnebje, zadrževanje vlage, ohranjanje biotske raznovrstnosti, odstranjevanje CO₂, preprečevanje erozije prsti, varovanje pred močnimi sunki vetra in zmanjševanje hrupnosti.

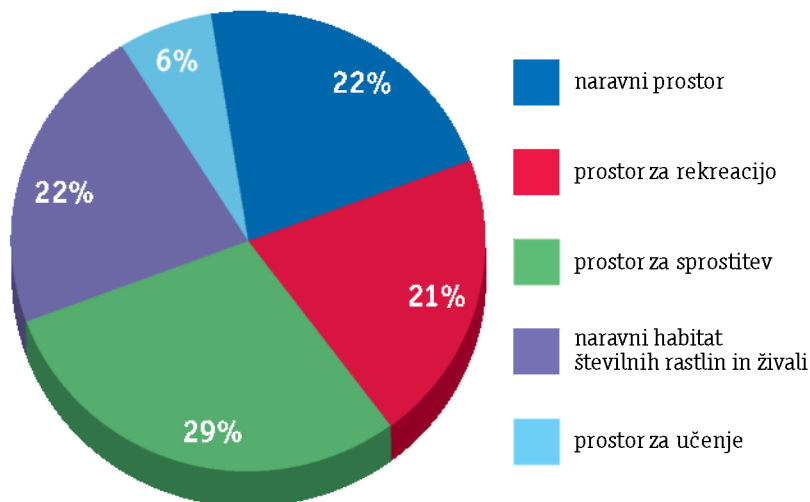
Ob opazovanju slike urejenega parka in neurejene gozdne poti je kar 81,5

% anketirancev navedlo, da jim je bolj všeč park, predvsem zaradi urejenosti in privlačnosti. Pri tem jih je večina izrazilo mnenje, da bi v mestu neurejeni prostori, kot je gozdna pot, lahko kaj kmalu postali območja odlaganja odpadkov in leglo kriminala. Do enakih ugotovitev je prišel tudi Wilkinson (21), saj je s pomočjo ankete v Bristolu ugotovil, da si ljudje v mestu želijo urejeno naravo, saj naj bi zapuščeni zeleni prostori v ljudeh spodbujali nesocialno vedenje, posebno vabljivi pa naj

Slika 2: Počelje ljudi v gozdu in parku.

Kaj vam predstavlja park ali gozd?

Slika 3: Pomen gozda in parka za ljudi.

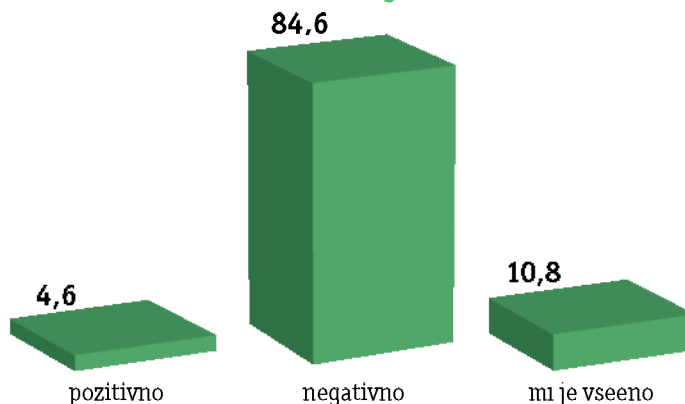
bi bili za odlaganje odpadkov. Večina anketiranih je bila mnenja, da v mesto spadajo le urejene in vzdrževane zelene površine s prostori za počitek, saj jih obiskujejo tako prebivalci mesta kot njegove okolice. Gozdna pot je bila bolj všeč 18,5 % anketirancem, predvsem zaradi naravnega videza in večje ekosistemske vrednosti.

Družbeno sprejemljivost zelenih površin smo preverjali s provokativnim vprašanjem, ali bi se anketirani strinjali z gradnjo na javnih zelenih površinah, namenjenih igranju otrok in rekreaciji ljudi. Kar 84,6 % se jih je do tega opredelilo negativno, saj menijo, da je »betona« v mestih dovolj in pa, da zelena barva na ljudi vpliva sproščujoče in pomirjujoče. Nekateri so omenili, da zeleni prostori razbijajo monotonost betonskega mesta. Z večanjem deleža zelenih površin v mestu povezujejo tudi kakovostnejše bivanje in življenje nasploh. Zeleni prostori so tudi območja druženja, rekreaci-

je in zabave. Odločitvam o gradnji in krčenju zelenih površin je naklonjeno le 4,6 % anketirancev, saj jim novi grajeni prostori pomenijo nove bivanjske enote in možnost novih delovnih mest. 10,8 % udeležencem ankete je bilo vseeno, kaj se bo v njihovem življenjskem okolju dogajalo v prihodnje.

Slika 4: Družbena sprejemljivost zelenih površin v Mariboru.

Kako bi sprejeli odločitev vaše občine, da začne zelene površine v mestu krčiti zaradi gradbenih del?

Večina anketiranih si želi več zelenih površin v središču Maribora, predvsem pa več dreves v samem mestnem jedru. Zelene površine pogrešajo na mariborskih mestnih trgih. Prav tako si želijo več zelenja ob Koroški in Partizanski cesti, ob bolnišnici, šolah in vrtcih, pa tudi v novih stanovanjskih soseskah, nakupovalnih središčih ter ob poslovnih in industrijskih objektih. Nemalo jih je pri tem vprašanju odgovorilo, da so z obsegom zelenih površin v mestu sicer zadovoljni, a jih skrbi njihova neurejenost.

Kljub temu, da ljudje dobro poznajo okoljevarstveno vlogo narave in jo zelo pozitivno sprejemajo, je ravnanje z zelenimi površinami še vedno neustrezno, kar je dokazala tudi anketa. Le 32,3 % anketiranih je namreč izrazilo mnenje, da Mariborčani dovolj odgovorno ravnajo z javnimi zelenimi površinami, saj se je po njihovem mnenju odgovornost do narave le malo izboljšala.

67,7 % vprašanih pa je menilo, da Mariborčani z zelenimi površinami ne ravnajo dovolj odgovorno. Med najpogostejšimi očitki izstopajo njihovo onesnaževanje z različnimi odpadki, uničevanje s parkiranjem avtomobilov in vandalsko obnašanje do dreves. Takšna dejanja so anketiranci pripisali premajhni ozaveščenosti ljudi glede ustreznega ravnanja z zelenimi površinami kot skupne lastnine ter nezmožnost zdravega in čistega okolja kot predpogoja za ustrezno kakovost življenja.

Sklep

Anketa o družbeni sprejemljivosti zelenih površin v Mariboru je dokazala, da jih večina ljudi sprejema zelo pozitivno, saj imajo zanje neprecenljivo vrednost. Zelene površine so edini prostori v mestu, ki omogočajo sožitje človeka z naravo. Prav tako ljudem pomenijo območja rekreacije in sprostitve. Presemetljivo se je izkazalo, da ljudje narave v mestih ne vidijo le v zelenicah, parkih ali drevoredih, ampak k njej prištevajo tudi vrtove, grmičke in celo cvetlična korita. Zeleni prostori v mestih imajo

torej sprostitveno, rekreacijsko, pa tudi estetsko vlogo.

Prebivalci Maribora in okolice zelene površine cenijo tudi z vidika okoljskih funkcij, saj so znali prav dobro naštetati vse poglobitne tovrstne funkcije. Večina anketirancev nasprotuje posegom v zelene površine, saj jih ne želijo več izgubljati. Kljub zavedanju o okoljski vlogi zelenih površin v Mariboru pa je odgovornost do teh površin še vedno na nizki ravni, saj se z njimi še vedno ravna preveč neodgovorno.

Viri in literatura

1. Bolund, P., Hunhammar, S. 1999: Ecosystem services in urban areas. *Ecological Economics* 29. Amsterdam.
2. Butolac, M., Simleša, D. 2007: Zelena srca gradova - važnost vrtova i perivoja u urbanim područjima. Društvena istraživanja 16-6. Zagreb.
3. Cameron, R., Taylor, J. 2008: Plant for life. Medmrežje: <http://www.bordbia.ie/aboutgardening/GardeningArticles/ScientificArticles/The%20Benefits%20of%20Green%20Space.pdf> (10. 2. 2010).
4. Dailly, G. C. Introduction: What are ecosystem services. Medmrežje: http://cmbc.ucsd.edu/content/1/docs/Daily_1.pdf (25. 8. 2011).
5. De Sousa, C. A. 2003: Turning brownfields into green space in the City of Toronto. *Landscape and Urban Planning* 62. Amsterdam.
6. Doick, K. J., Sellers, G., Castan-Broto, V., Silverthorne, T. 2009: Understanding success in the context of brownfield greening projects. *Urban Forestry & Urban Greening* 8. Amsterdam.
7. From urban spaces to urban ecosystems. Medmrežje: <http://www.eea.europa.eu/signals/articles/urban> (10. 2. 2010).
8. Goličnik, B. 2000: Podoba narave v mestu. Narava v mestu med načrtovanim in spontanim, 7. redna konferenca Društva krajinskih arhitektov Slovenije. Ljubljana.
9. Hladnik, J. 2000: Narava v mestu kot element prostorskega plana. Narava v mestu med načrtovanim in spontanim, 7. redna konferenca Društva krajinskih arhitektov Slovenije. Ljubljana.
10. Kučan, A. 1994: Zeleni sistem Ljubljane. *Urbani izziv* 6-26727. Ljubljana.
11. Luhman, N. 1992: Ali se moderna družba lahko pripravi na ekološko ogrožanje? Ekološko gibanje, politika, morala (uredil Klemenc, A.). Ljubljana.
12. Mesta v prihodnosti: okoljsko in socialno trajnostna mesta. Medmrežje: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:277:0018:0022:SL:PD> (15. 8. 2012).
13. Quintas, A. V., Curado, M. J.: The contribution of urban green areas to the quality of life. Medmrežje: http://www.cityfutures2009.com/PDF/57_Quintas_Andreia.pdf (10. 2. 2010).
14. Podnar, K. 2009: Razumevanje družbene sprejemljivosti. *Posavski obzornik* 13-9. Krško.
15. Polič, M. 2000: Izkušnja narave v mestu. Narava v mestu med načrtovanim in spontanim, 7. redna konferenca Društva krajinskih arhitektov Slovenije. Ljubljana.
16. Siikamaki, J., Wernstedt, K. 2008: Turning Brownfields into Greenspaces: Examining Incentives and Barriers to Revitalization. *Journal of Health Politics, Policy and Law* 33-3. Durham.
17. Simoneti, M. 1997: Mestne zelene površine. Ljubljana.
18. Smaniotto Costa, C., Suklje Erjavec, I., Mathey, J. 2008: Zelene površine – najpomembnejši vir za sonaravnost mest. *Urbani izziv* 19-2. Ljubljana.
19. Spes, M., Cigale, D., Lampič, B., Natek, K., Plut, D., Smrekar, A. 2002: Študija ranljivosti okolja. *Geographica Slovenica* 35-1/2. Ljubljana.
20. Vovk Korže A., Smaka-Kincl, V. 2006: Zelene površine kot dejavnik kvalitete okolja v Mariboru. *Revija za geografijo* 1-1. Maribor.
21. Wilkinson, P. 2008: Upravljanje zelenih površin v mestu Bristol. *Urbani izziv* 19-2. Ljubljana.